

Nr 381

Av herr **Hallén m. fl.**, om utredning av frågan under vilka förutsättningar kyrkofullmäktigevalen må kunna företagas samtidigt med andra kommunala val.

Kyrkofullmäktigesakkunniga föreslogo i sitt år 1922 avgivna betänkande angående införande av representativt system i den kyrkliga kommunen, att kyrkofullmäktigevalen skulle ske samtidigt med kommunal- och stadsfullmäktigevalen. Ett avsevärt antal remissinstanser avrådde emellertid härifrån, huvudsakligen med den motiveringen, att de kyrkliga valen skulle utsättas för en icke önskvärd politisering.

Förslaget till revision av kommunallagstiftningen, som förelades 1930 års riksdag, innebar bl. a. att kyrkofullmäktigevalen skulle hållas året efter de kommunala valen. Riksdagen beslöt emellertid, att de kommunala och kyrkliga valen skulle äga rum samma år, men å olika tidpunkter.

År 1935 väcktes av herr Bjurström m. fl. i första kammaren och herr Olsson i Mora m. fl. i andra kammaren en motion om utredning i syfte att sammanföra de kyrkliga och de kommunala valen till samma valtillfälle. Konstitutionsutskottet avstyrkte emellertid motionen, bl. a. med den motiveringen, att den politisering av de kyrkliga valen, varom farhågor tidigare uttalats och vartill tendenser framträtt särskilt i de större städerna, skulle bli än mer uppenbar, om ett dylikt sammanförande skulle äga rum. Valtekniska svårigheter kunde även inträda, då även — sedan 1926 — landstingsvalen börjat sammanföras med de borgerliga valen. Därigenom skulle tre val komma att hållas samtidigt, i en del fall (val av kyrklig samfällighet) t. o. m. fyra val. Riksdagen biträdde utskottets förslag och avtog motionen.

Vid 1949 års riksdag väckte herr Nilsson i Kristinehamn en motion, vari han föreslog, att såväl landstingsmannaval, stadsfullmäktigeval, respektive kommunalfullmäktigeval som även kyrkofullmäktigeval skulle hållas samtidigt. Konstitutionsutskottet framhöll de valtekniska svårigheterna. Åtminstone i de större städerna skulle det bli omöjligt att samma dag verkställa den preliminära röstsammanräkningen, vilket vore en olägenhet. Utskottet anförde emellertid icke nu de tidigare framhållna principiella betänkligheterna mot ett sammanförande av kyrkliga och kommunala val, utan framhöll, att även om samtidiga val skulle innebära en önskvärd lättnad för valdeltagare, talade likväl »avgörande praktiska skäl» mot en dylik anordning. Utskottet avstyrkte därför motionen, och riksdagen avtog densamma.

Samma motion återkom vid 1952 års riksdag, framförd i första kamma-

ren av herr Nils Larsson m. fl. och i andra kammaren av herrar Nilsson i Kristinehamn och Andersson i Malmö. Konstitutionsutskottet anförde utöver sina tidigare skäl för avslag, att genom den år 1946 antagna kommunindelingsreformen skulle på många håll gränserna mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen icke sammanfalla, varför det kyrkliga valet borde ske separat. Riskerna för kassationer och förväxlingar kvarstode oförändrade. Utskottet avstyrkte motionen, vilken avlogs av riksdagen.

Naturligtvis måste i detta fall de valtekniska svårigheterna allvarligt beaktas, när frågan uppkommer om sammanförande av mer än två val till samma valförrättning. Vissa av dessa svårigheter av rent teknisk art ha dock mindre betydelse. Viktigare är frågan om kassationsprocenten kan väntas stiga i sådan omfattning att valresultaten i vissa valdistrikt bli missvisande. En undersökning visar emellertid, att så icke är fallet. Vid 1946 års landstingsmannaval kasserades 8 562 valedlar eller 3,3 ‰. Vid 1950 års val voro motsvarande siffror 11 157 eller 3,8 ‰. Att märka är då, att en stor del av orsakerna till kassationerna äro fel hos valnämnds ordförande vid insändandet av valedlarna. Kassationerna på grund av ingen eller felaktig försegling voro vid 1946 års val 1 300 och vid 1950 års val 2 787.

Vid kommunalfullmäktigevalen 1950 avgåvos 13 563 ogiltiga valedlar eller promille 6,9 mot 9,8 vid 1946 års val. Någon uppgift om antalet kassationer på grund av förväxling av landstings-, stadsfullmäktige-, resp. kommunalfullmäktige-valedlar kan ej erhållas, då endast valedlar som innehålla ogiltiga namn kasseras. Därvid förutsattes, att vederbörande parti vid båda valen använt olika partibeteckning.

Härav torde klart framgå, att kassationerna vid två samtidiga val äro obetydliga och under alla förhållanden avsevärt mindre än man varit höjd att tro. Tidningspressens och partiledningarnas informationer samt den stigande upplysningen torde kunna innebära en borgen för att valmanskåren utan större svårigheter skulle kunna klara även *tre* samtidiga valförrättningar, därest detta skulle ifrågasättas. Skulle emellertid tveksamhet därom råda, kan man överväga kombinationen andrakammarval—landstingsval samt kommunala—kyrkliga val, vilken kombination även ur andra synpunkter förtjänar att allvarligt övervägas. Avgörande bör vara, att kyrkofullmäktigevalen ej längre ske separat.

I statistiska centralbyråns redovisning för valet har företagits en gruppering av väljarna, där grupp 1 omfattar val med politiska inslag, grupp 2 opolitiska val med två eller flera kandidatlistor samt grupp 3 val med endast en opolitisk lista eller samlingslista. I grupp 1 avgåvos 339 584 röster av män och 347 790 av kvinnor eller sammanlagt 683 374 röstande. I grupp 2 röstade 9 312 män och 7 429 kvinnor eller tillsammans 16 741 röstande. I grupp 3 röstade 38 025 män och 26 647 kvinnor eller 64 702 väljare. I denna grupp återfinnas alltså de s. k. samlingslistorna, som merendels uppgjorts av de lokala politiska partiledningarna i samråd, därvid kandidat-

listan brukar återspegla partiernas styrkeförhållanden. Även om gränserna mellan de tre grupperna kan vara något flytande, framgår otvetydigt, att det överväldigande flertalet kandidater valts efter politiska grunder. Lagstiftarnas förhoppningar om att man genom separat företagna val skulle kunna förebygga en politisering av dessa val ha ej gått i uppfyllelse. Däremot kan man förutsätta, att partiledningarna företrädesvis uppsatt sådana kandidater, som ansetts äga positivt intresse för kyrkofullmäktiges uppgifter. Någon olägenhet av att sammanföra kyrkliga och kommunala val kan därför ej sägas uppstå.

Däremot medföra de separata kyrkofullmäktigevalen en uppenbar olägenhet. Valen äga rum vid en högst olämplig tidpunkt. Valmännen ha en månad tidigare deltagit i en politiskt betydelsefull valrörelse, och en uppenbar avspänning brukar inträda. Som förut nämnts, deltog i dessa val år 1950 endast 18,8 % av de röstberättigade. Statistiska centralbyråns bearbetning av 1954 års kyrkofullmäktigeval föreligger icke än, men Stockholms stads statistiska kontor har publicerat siffrorna från huvudstadens senaste kyrkofullmäktigeval. Därav framgår, att i huvudstadens kyrkofullmäktigeval deltog 80 697 väljare. Jämfört med motsvarande tal år 1950 har antalet röstande minskat med 26 356 eller 24,6 %. (Vid stadsfullmäktigevalet i Stockholm i september 1954 var antalet röstande över fem gånger så stort som vid kyrkofullmäktigevalen eller 436 674.) Antalet röstande vid kyrkofullmäktigevalet hade nedgått till 15,2 % mot 20,6 % vid 1946 och 1950 års val eller drygt en fjärdedel lägre än vid 1950 års kyrkofullmäktigeval.

De starkt sjunkande röstetalen vid kyrkofullmäktigevalet i Stockholm synas av allt att döma ha upprepats i många, troligen de flesta valkretsar. På många håll praktiseras också samlingslistor, ofta framburna av ytterligt få väljare. I dylika församlingar föreligger möjligheten, att ett obetydligt antal väljare genom separata listor kan besätta platser på ett sätt, som lämnar utrymme åt rena slumpen.

Det är emellertid ett demokratiens intresse att medborgarrätten att rösta i normal omfattning utövas, detta så mycket mer som det gäller användningen av medborgarnas skattemedel. Den kyrkliga utdebiteringen är visserligen i städerna med deras större skatteunderlag relativt låg, t. ex. i Stockholm år 1951 0,33 kr. per skattekrona, medan den år 1953 var i landskommunerna i medeltal 0,90 kr. Det gäller likväl sammanlagt stora belopp, och det är otillfredsställande, att de, som skola handlägga dessa ärenden, ha fått denna sin fullmakt av en så fåtalig väljargrupp.

På grund av vad vi sålunda anfört hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en utredning under vilka förutsättningar kyrkofullmäktigevälen må kunna företagas samtidigt med andra kommunala val.

Stockholm den 25 januari 1955

<i>Harald Hallén</i>	<i>Samuel Norrby</i>	<i>Erik Fast</i>
<i>Carl Lindberg</i>	<i>Anders Olsson</i>	<i>Gunnar Ericsson</i> i Näs
<i>Robert L. Jonsson</i> i Aspeboda	<i>Torsten Andersson</i> i Brämhult	<i>Lisa Johansson</i>
<i>Ernst Jacobsson</i>	<i>Gunnar Larsson</i> i Luttra	<i>Walter Sundström</i>
<i>Mary Holmqvist</i>	<i>Märta Boman</i>	<i>Eva Karlsson</i>
<i>Alarik Hagård</i>	<i>Abel Andersson</i> i Löbbo	<i>J. W. Pettersson</i> i Norregård
<i>Olof Hammar</i>	<i>Lena Ingenäs</i>	<i>Carl Hoppe</i>
<i>Holger Adolfsson</i>	<i>Etty Eriksson</i>	<i>Axel Landgren</i>
<i>Thorvald Ekdahl</i>	<i>Eric Nilsson</i> i Svalöv	<i>Sigfr. Nordkvist</i>
<i>Per Persson</i> i Norrby	<i>Anders Pettersson</i> Dahl	<i>Brita Elmén</i>
<i>Axel Rubbestad</i>		<i>Karin Wetterström</i>